

## KÉPZŐMŰVÉSZET

### INDULÓBAN A MESTERT KÖSZÖNTENI

1991. október 30-án, egy szerdai napon ismét sok ismerős arc. Fölfelé kapaszkodunk az egykori zombori vármegyeháza dísztermébe, amely most közömbösebbik arcát fordítja felénk, semmi sem jelzi jövővelünk célját. Hacsak nem a nagy, fekete zongora.

Pedig mennyire ideillene az ünnepelt, a Mester, Milan Konjović legalább egy nagyméretű festménye.

De a közönség itt van. A zomboriak – és nemcsak az idevalósiak – most sem hűtlenek hozzá. Tény viszont, hiányoznak már azok az úrihölgyek, akik annak idején gyűrűbe fogták a Mestert, úgy rajongták körül. Nincs jelen több festő- és író-társ. Őket is éppúgy hiányolom, mint azokat a fekete szoknyás, fehér zsabós blúzú, őszülő hölgyeket. De Milan sincs itt, ő persze azért, mert kilencvennégy évével nem bírja már a lépcsőket, a galériában vár bennünket.

Lang Irmát hallgatjuk, aki igazgatói, custosi, művészettörténési, de talán mindenekelőtt a jóval fiatalabb útitárs, tehát a tanú szerepében sorolja az impresszív tényeket és adatokat.

Majd Dušan Trbojević zongoraművész a zene szárnyán röpít bennünket a múltba. S nekem óhatatlanul is eszembe jutnak azok a régi események, amelyeknek már csak a megsárgult újságkivágások a tanúi, például az, amelyen hatvanöt évvel ezelőtti első itteni kiállítása után nagy jövőt jósoltak neki. Vagy amely arról tudósít, hogy ott volt 1926-ban Párizsban az őszi szalonon, amelyen Macel Sauvage jövendőt neki nagy művészi pályát.

Öt évvel később, 1931-ben viszont maga Konjović nyilatkozta, hogy „most húztam meg az első vajdasági barázdát”. Visszatekintve gazdag festői pályájára, valóban azt kell mondanunk, hogy az itteni táj és ember egész életre elkötelezte.

Hogy miért hagyta ott Párizst? Idézzük megint szavait: „Azért, mert sikereim ellenére sem lehettem ott teljes ember. Így éreztem.”

E kényszerű visszatérés okait fejtegette 1940-ben Isidora Sekulić is, amikor ezt írta: „Konjović nem irodalmi tartalmakat fest, még csak szülőföldje panorámájának sem nevezhetném azt, amit a vásznain látok. Képei környezetének szellemi lecsapódásai.” De ahhoz, hogy ezt fesse, valóban benne kell élnie.

A világegés következik ezután. S hallgathat-e ekkor a művész? Aligha. Milan Konjović is fest, és kiállításokat rendez, Herceg János pedig éppen ekkor írja róla a Kalangya 1942. júniusi számában: „Bácska misztikuma a szerb lélekben mélyebben él, mint a magyarban, s ezért nem véletlen, hogy a képzőművészetben is egy szerb festő, Konyovics Milán tudta eddig leghívebben kifejezni.”

Akkor írni sem volt könnyű, mint ma sem, tehetnénk hozzá. De Herceg is írt, nyilván éppen az Isidora Sekulić által megfogalmazott szellemiség tudatában.

Ha most ismét évtizedes léptekkel haladunk előre, akkor máris 1951-ben vagyunk, amikor Konjovićot az *Emberek* című képe menetoszlopának élén látjuk, amellyel Belgrádban hódítja meg a teret a modern festészet számára. Zentán viszont ekkor alakul – alapítja Konjović is – az első vajdasági művésztelep, amelyet a hasonló jellegű kolóniák

egész sora követ majd.

Újabb tíz évvel később már látom is a Mester *Nap a Krivaja földön* című óriási faliszőnyegét, amely gazdagon termő éveit után hozzájárul a Konjović-mítosz kialakításához. Most csak emlékezetemben lobognak azok a színek, de akkor! Micsoda lelkesedéssel fogadtuk, és ünnepeltük, s talán ennek a nagy fellobbanásnak az eredménye, hogy Zomborban még abban az évben megalakul a Képzőművészeti Ősz, egy év múlva meg a szabadkai Képzőművészeti Találkozó, s ekkortájt ünnepeltük az első képzőművészeti díjunkt, a Forum-díj nyertesét, Ács Józsefet.

Igen, s ő sincs ma már közöttünk. Mint ahogyan sokan azok közül, akit itt voltak, itt lehettek a ma huszonöt éves képtár, a Konjović Galéria avatóján. Mert akkor, ugye, itt volt még Veljko Petrović, az író-társ is, aki elsősorban a *Ravangrad* lapjain állt irodalmi emléket mindannak, amiről Konjović a festészet nyelvén szól. S nincs itt Marin Tartaglia, Paja Radovanović és Dévics Imre sem, meg a buzgó kultúrunkás Nagy József. Pedig nyilván egy kicsit mindannyiuk érdeme, hogy a hosszan tartó huzavona után 1966 októberében mégis megnyithatta kapuit ez a képtár. Ne feledjük, csak három évvel korábban átkozza el államelnökünk az absztrakt festészetet. S mindennek ellenére a képtár mégis létrejött. Még hozzá nem is akármilyen fundusszal. Lang Irma elmékeztetett az imént: akkor mintegy ötszáz festményt, rajzot, vázlatot adományozott a Mester a városnak, ma a képek száma több mint a duplája. Kilenc gyűjteményes és harmincegy tematikus kiállításon mutatták be a mintegy 400 000 érdeklődőnek. Ezek után felesleges is feltenni a kérdést: érdemes volt-e?

Ünnepelni tehát van okunk.

Dušan Trbojević zongoraművész után a zombori Iuventus Cantat kórus szólalt meg Hajnal Szilveszter vezényletével. Élveztem éneküket, nem csodálom, hogy a város büszkeségei.

S most indulunk személyesen is üdvözölni a Mestert, csak át kell sétálnunk ezen a „kopár téren”.

*Bela DURANCI*